

Nr 178.

Af herr Olsson i See, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statistiska uppgifter rörande alkoholens verkningar.*

Nykterhetsarbetet vinner i vårt land år efter år alltmera erkännande, hvilket är uppmuntrande för dem, som taga del i detta arbete, men för att detta goda verk skall kunna fortgå och allt vidare utvecklas, fordras att begagna alla lämpliga medel och sätt samt använda alla till buds stående vapen i striden mot dryckenskapens härjningståg. I så fall är det af stor betydelse, att enhvar får klart för sig från tillförlitliga källor, hvad dryckenskapen förorsakar vårt land och folk; om man så hade bestämda uppgifter på, huru många hem den förstör lycka och trefnad uti, huru många brott den vore orsak till, huru mycken fattigdom den åstadkommer, huru mycken arbetskraft den röfvar från vårt folk m. m. samt huru många den årligen lägger i en förtidig graf, så kunde man därmed visa på ej blott onyttigheten i utan förlusten af den handtering, som är orsaken till dryckenskapen. Det var med tanke härå, som jag sistlidne riksdag väckte motion om en utredning i denna sak, men hvilken motion afslogs af vederbörande utskott såväl som af Andra kammaren, bland annat därför, att den var alltför vidtomfattande, samt att vi saknade en del uppgifter i statistiken, som vore nödiga för denna utredning. Då så synes vara förhållandet, att ingen vågade sig på eller mäktade med utredningen, emedan den var för svår, så vill jag i år upptaga blott en sak, nämligen komma med en begäran till Kungl. Maj:t om vidtagande af åtgärder för ett noggrannare införande i vår statistik i hvilken utsträckning alkoholen är direkt eller medverkande orsak till dödligheten, hvilket kunde åstadkommas på så sätt, att i vårt land likasom i Schweiz läkaren, som behandlar den sjuke före döden, eller afgifver dödsattest, finge sig ålagdt att till statistiska centralbyrån afgifva uppgift om dödsfallen samt de direkta eller medverkande orsakerna till döden.

I hithörande afseende föres i Schweiz enligt förbundsbeslut den 17 september 1875 en noggrann statistik af de i Schweiz förekomna födda, döda, gifta, skilda och för ogiltiga förklarade äktenskap.

Beslutet lyder:

»Art. I. Hvarje år skall, och, såvida det anses af förbundsrådet nyttigt, äfven inom kortare perioder genom edsförbundets statistiska byrå en sammanställning af de i Schweiz förekommande födda, döda, gifta, skilda och för ogiltiga förklarade äktenskap publiceras.»

»Art. II. Materialet till öfversikten öfver födda, döda och gifta skall af de civilståndstjänstemän i de civilståndsdistrikt, i hvilka dessa hafva förekommit efter de af förbundsrådet uppställda formulären och emot en af densamma fastställd ersättning under de af denna föreskrifna termin officiellt insändas till edsförbundets statistiska byrå.»

Ur instruktionen för civilståndsämbetsmannen må anföras följande:

»Allmänna bestämmelser.

Art I. Samtliga schweiziska civilståndsämbetsmän hafva att öfver hvarje födelse, hvarje dödsfall och hvarje vigsel, som tilldragit sig i deras civilståndsdistrikt, sända ett på särskild lista skrifvet utdrag, enligt dem tillsändt formulär.

— — — — —

Art. 5. Med afseende på yrke skall personens i fråga sysselsättning eller förvärfskälla så noga som möjligt betecknas; men bör alltså icke användas uttryck som: daglönare, fabriksarbetare, svarfvare, dräng etc. utan noggrannare som: daglönare i landtbruket, bomullsspinnare, sidenväfvare, tändsticksarbeterska, järnsvarfvare, mjölnaredräng, bagaregesäll etc.»

Den nu citerade instruktionen är af den 20 september 1881 och det nu gällande formuläret för insändande af uppgifterna såväl af civilståndsämbetsmannen som af läkaren är af år 1890 och gäller för hela landet efter år 1901. Till en början gällde det endast för de 15 största städerna; under tiden har det blifvit åtskilligt förbättradt och upptager för närvande följande 10 frågor, hvilka skola besvaras, frågorna 1—7 af civilståndsämbetsmannen och frågorna 8—10 af läkaren: »1 död den; 2 dödsort; 3 den dödes yrke, ställning i yrket, yrkets art, vid barn under 15 år, faderns eller moderns yrke; 4 civilstånd ogift, gift — — —; 5 hemort, församling; 6 boningsort; 7 född den; 8 a) grundsjukdom eller primär orsak (vid hastig död, sätt, orsak, händelsens datum), b) följsjukdom och omedelbar dödsorsak, c) nämnvärda konkommittier, sjukdomar eller tillstånd; 9 autopsie: ja — nej (det riktiga strykes under); 10 anmärkningar, boningsförhållanden etc.»

Ur de anmärkningar, som finnas å formulärets baksida, må citeras följande: »Anmärkningar för läkaren. Frågan 8. Det bör strängt skiljas på, hvad som är dödsorsaken, *primär* eller *orsakssjukdom*; (8 a) och hvad som är ett *följdtillstånd*, sekundär sjukdom (8 b).

Besvarandet af frågan 8 a (för hälsovården den viktigaste) är ofta svår, mången gång osäker eller alldeles omöjlig. Är den *omöjlig*, skall detta antydvas genom ett tvärstreck, är den osäker, genom att sätta till ett frågetecken.

Vid våldsamma dödsfall noga uppgift på arten och orsaken, olyckans datum och om det handlar om själfmord (motiv: sinnessjukdom, alkohol) ovanlig, straffbar handling eller händelse.

Under *frågan* 8 c skola noteras sådana patologiska tillstånd, som, följande med, hade inflytande på hufvudsjukdomens förlopp och utgång, t. ex. ryggradskrökning vid lung- och hjärtlidande, alkoholen vid akuta sjukdomar, sinnessjukdomar etc.

Frågan 10. Anmärkningar, som äro af värde för bedömande af fallet; så i synnerhet uppgifter om de sociala förhållandena och boningsförhållanden. De senare skola, om möjligt, i hvilket fall som helst angifvas, där döden varit en följd af epidemisk, smittosam eller tuberkulös dödssjukdom. De punkter som skola tagas hänsyn till äro:

I. Boningsrum: 1) storlek; 2) läge, med afseende på solens belysning; 3) ventilation; 4) uppvärmning; 5) fuktighet i följd af dåligt byggnadssätt; 6) fuktighet till följd af dåliga hjälpmedel vid bakning och tvätt.

II. Sofrum: de 6 olika punkterna.

III. Aflägsnande af affallet.

IV. Dricksvattnet.»

Som af ofvanstående synes, hänvisas läkaren särskildt tvenne gånger, frågorna 8 a) och 8 c), att aktgifva på om alkoholen har varit orsak eller medverkat till döden. Vid dessa uppgifters aflämnande i Schweiz är så ordnad, att läkarens edsvurna yrkeshemlighet på det strängaste bevaras.

Statistiska centralbyrån i Bern offentliggör sedan årligen en sammanfattning öfver dryckenskapen som dödsorsak i landet. »Denna vår statistiks resultat (skrifver en nykterhetsifrare i Schweiz) är af den allra största betydelse för alkoholismens bekämpande i Schweiz. Det finnes knappast statistiska tal, som hafva tjänat oss så mycket i denna kamp som dessa årliga publikationer.» Denna sammanfattning för städerna i Schweiz med öfver 10,000 innevånare visar år 1905, att af 4,979 dödsfall bland män

47 dött af delirium tremens, 413, där dryckenskapen varit medverkande orsak, och bland kvinnor af 5,088 dödsfall 16 af delirium tremens och 79, där dryckenskapen medverkat. Fördeladt på de olika åldersklasserna visar det sig, att där dryckenskapen helt eller delvis varit orsak till döden, utgjorde procenttalet för åldern 20—39 år 8,8 procent, 40—59 år 13,7 procent, 60 år och däröfver 5,5 procent.

Det vore i flera afseenden nyttigt, om äfven i vårt land något liknande som hvad förhållandet är i Schweiz i statistiskt afseende blefve anordnad; man kunde då få en något så när tillförlitlig uppgift på hvad dryckenskapen är orsak till äfvensom en del sjukdomar för öfrigt, till exempel tuberkulos, samt i hvad mån bostadsförhållanden, social ställning och yrke med mera inverkade i ena eller andra fallet, och kunde man då erhålla vissa utgångspunkter för bekämpande af hvad som i ofvannämnda fall kräfver så många offer bland vårt folk. Vi lefva i en tid, då man i alla afseenden noga börjar taga reda på orsaker och verkan samt vill inrätta allt på lämpligaste och fördelaktigaste sätt därefter, och då vore det nog till vinst för vårt land, om man i förenämnda afseenden toge reda på det verkliga förhållandet för att sedermera med bättre kraft bekämpa det skadliga och befordra det sunda och goda.

Den goda framgång en af mig väckt motion med ofvanstående motivering år 1907 rönt manar mig att återkomma. Både Första och Andra kammarens tillfälliga utskott behandlade den ganska välvilligt samt tillstyrkte bifall till densamma; Andra kammaren biföll den också, och det utan debatt.

Första kammaren däremot afslog densamma efter diskussion, hvori det framhölls, att man skulle vinna så obetydligt med den tunga apparat, som skulle sättas i gång, samt att nykterheten ej skulle vinna något på att få siffran angifven på hvad dryckenskapen förorsakar. Hvad den första anmärkningen beträffar, så är nog ej apparaten så tung som mången tror, vidare bör man ej frukta litet möda och besvär för att få reda på verkliga förhållandet, hvilket alltid är af stor betydelse i kampen mot ett ondt; hvad den andra anmärkningen angår, så visst är det af ganska stor betydelse också att veta, huru mycket ondt någonting åstadkommer för att kunna bekämpa detsamma.

På grund af hvad sålunda anförts, anhålles vördsamt

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i öfvervägande hvad som kan och bör vidtagas för att de uppgifter, hvilka af

vederbörande tjänstemän inlämnas för införande i vår statistik, så noggrant som möjligt må angifva alkoholens verkningar, särskildt hvad beträffar dödligheten.

Stockholm den 3 februari 1910.

Ol. Olsson i See.
